

Van paradepaardje tot splijtzwam

Conflict over gezondheidsstelsel schaadt aanzien CDU/CSU

Achtergrond - 29 november 2004

(29 november 2004) Op 6 en 7 december vindt in Düsseldorf het partijcongres van de CDU plaats. De sfeer wordt bepaald door spanningen binnen de fractie, die nu al bijna een half jaar aanhouden. Ook het onlangs bereikte compromis tussen de CDU en de CSU over de hervorming van het gezondheidsstelsel heeft daar weinig aan veranderd.

De CSU, het Beierse pendant van de CDU, vormt op federaal niveau een fractie met de CDU. Eigenlijk moest de *Gesundheitsreform* het kiezerspubliek ervan overtuigen dat de CDU/CSU een professioneel, vooruitstrevend alternatief is voor de regering-Schröder. In plaats daarvan heeft de discussie over de hervorming van het gezondheidsstelsel haarscherp de belangentegenstellingen blootgelegd. Omwille van het partij-imago hebben CDU en CSU een oplossing van hun meningsverschil geforceerd. Of de fractie met het compromis-ontwerp voor de hervorming haar geloofwaardigheid bij de kiezers heeft gered, is nog maar de vraag. Een belangrijk deel van de eigen achterban kon zij met het voorstel in elk geval niet overtuigen. Het recente aftreden van Horst Seehofer als CSU-gezondheidsdeskundige en vice-voorzitter van de fractie vormt een groot offer voor de vrede binnen de partij.

Dure tweedeling

De oorspronkelijke voornemens van de christendemocraten waren bijna radicaal te noemen vergeleken bij het rood-groene hervormingsbeleid. Het huidige Duitse gezondheidsstelsel bestaat - net als het Nederlandse - uit een combinatie van particuliere verzekeringen en ziekenfondsen. Mensen met een hoger inkomen zijn particulier verzekerd, terwijl de toelating tot het ziekenfonds aan een inkomensbovengrens gebonden is. Onder deze grens zijn de verzekeringspremies evenredig met het inkomen. De helft van de ziekenfondspremie vergoedt de werkgever. De CDU/CSU ziet in dit duale systeem een van de oorzaken voor de stagnatie op de Duitse arbeidsmarkt. Doordat de ziekenfondspremie aan het inkomen gebonden is, zijn de loonkosten hoog en zijn werkgevers minder bereid om arbeidsplaatsen te scheppen. Onder de huidige economische omstandigheden worden de ziekenfondsen bovendien belast door de vele mensen met lage inkomens en

uitkeringen. Ook de toenemende vergrijzing jaagt de ziekenfondsen op kosten. Werknemers met een hoog inkomen dragen niets aan deze kosten bij: hun premies gaan naar particuliere verzekeraars.

Om het evenwicht te herstellen, wil de CDU/CSU de scheiding tussen ziekenfondsen en particuliere verzekeringen opheffen. Tot zover waren CDU en CSU het met elkaar eens. De wegen scheidden zich echter bij de vraag naar de uitvoering van dit hervormingsplan. In het model dat de CDU op het partijcongres van 2003 in Leipzig presenteerde, betaalt iedere burger één vast bedrag voor zijn ziektekostenverzekering. De nivellering van inkomensverschillen verloopt in dit zogenaamde model-Herzog niet meer via de verzekeringspremies, maar via het belastingstelsel. Volgens de CSU werkt dit systeem echter maatschappelijke ongelijkheid in de hand. De Beierse christendemocraten pleitten daarom voor een stelsel van individuele, inkomensgebonden verzekeringspremies.

Consensus vóór inhoud

Het uiteindelijke compromismodel gaat uit van een vaste premie van 109 euro per persoon. De rest van het benodigde geld wordt via een werkgeversaandeel van 60 euro gefinancierd. Bovendien ontvangen verzekerden met een klein inkomen nog een solidariteitstoeslag - eveneens betaald door de werkgever. Op die manier betaalt niemand meer dan 7 procent van zijn inkomen aan ziektekostenpremie. Het CDU-voorstel om de inkomensongelijkheid via de belastingen te compenseren is daarmee van de baan, evenals het CSU-model van inkomensafhankelijke premies. Beide partijen hebben op essentiële punten water bij de wijn moeten doen. Nu is de vraag of dit compromismodel de beoogde werking heeft.

De bijna eenstemmige aanname van het voorstel heeft minder te maken met de inhoudelijke kwaliteit ervan dan met de noodzaak van een consensus binnen de CDU/CSU. Zowel economische deskundigen als kiezers staan sceptisch tegenover het plan. Volgens de wekelijkse politieke opiniepeiling van onderzoeksbureau Forsa gelooft 76 procent van de Duitsers niet in de effectiviteit van het nieuwe ontwerp. Ook de Sachverständigenrat zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Lage - meestal aangeduid als 'die fünf Wirtschaftweisen', een raad van deskundigen die de regering in economische vraagstukken adviseert - uitte fundamentele kritiek op het CDU/CSU-model. Volgens hen is de premie van 169 euro nu al te laag om het stelsel te financieren, laat staan voor de toekomst.

Binnen de partijgelederen neemt bovendien Horst Seehofer het plan onder vuur - om dezelfde reden als 'de vijf wijzen'. Afgezien van het financieringsprobleem vindt hij bovendien het plan te bureaucratisch en sociaal onrechtvaardig. Daarom nam Seehofer ontslag als expert voor gezondheids- en sociale vraagstukken van

de CSU en kort daarop als vice-fractievoorzitter van de CDU/CSU. De verzoening tussen Beieren en Berlijn is betaald met het verlies van Seehofer. Dat is een hoge prijs voor partijvoorzitster Angela Merkel en haar CSU-collega Edmund Stoiber. Seehofer – overigens nog steeds CSU-vice-voorzitter – is niet alleen populair bij de kiezers. Net als de eerder afgetreden financieel deskundige, Friedrich Merz, staat hij bovendien bekend als politicus met grote vakkennis. Beide belichaamden het beeld dat de CDU/CSU graag van zichzelf verspreidt- ervaren, competent, betrokken.

Tegenstellingen

Dat Merkel en Stoiber Seehofer zo radicaal hebben laten vallen, was niet voorspelbaar. Er waren compromissen mogelijk geweest, bijvoorbeeld door Seehofer van gezondheidsvraagstukken af te halen en hem de portefeuille voor sociale zaken te laten behouden. Maar Merkel en Stoiber plaatsten Seehofer voor de keus: de hervorming ondersteunen óf opstappen. Mogelijk hadden zij genoeg van Seehofers eenmansacties. Wat Merkel betreft kan het krachtenspel tussen de 'oude' katholieke, Rijnlandse CDU rond Kohl en de 'nieuwe' CDU rond de Oostduitse, protestantse partijvoorzitster zelf nog een rol gespeeld hebben. Seehofer was onder Kohl minister van Volksgezondheid en probeert zich volgens commentatoren ten koste van Merkel weer omhoog te werken. Maar in dat geval werkt de breuk met Seehofer volkomen averechts: volgens de laatste Forsa-cijfers is hij sindsdien populairder dan ooit.

Misschien hadden Merkel en Stoiber de tegenstellingen binnen de partij beter kunnen laten bestaan, in plaats van een compromis te forceren. Het partijcongres in Düsseldorf had dan het forum voor een inhoudelijke discussie kunnen zijn in plaats van een strijdtoneel voor interne machtsconflicten. In ieder geval is het onwaarschijnlijk dat op 6 december de rust in de partij is weergekeerd. Zo gaat het er de komende tijd om spannen of Seehofer vice-fractievoorzitter van de CSU kan blijven – de enige positie die hij nog heeft kunnen verdedigen.

Carina de Jonge is germaniste en promoveert momenteel in München.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2077/van-paradepaardje-tot-splijtzwam>